BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA O‘QITUVCHILARINI ALOHIDA TA’LIM EHTIYOJLARI BO‘LGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHGA TAYYORLASH

G'oynazarov G'ayratjon Abduxakimovich
Farg'ona Davlat Universiteti
Jismoniy tarbiya va sport o’yinlarni o’qtish metodikasi o’qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, inklyuziv ta’lim muhitida jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish, ularning jismoniy rivojlanishi hamda ijtimoiy faolligini oshirish masalalari ko‘rib chiqilgan. Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va moslashtirilgan jismoniy mashqlardan foydalanishning ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada inklyuziv ta’lim jarayonida o‘qituvchining kasbiy mahorati, pedagogik yondashuvi va individual ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta’lim, jismoniy tarbiya, bo‘lajak o‘qituvchi, alohida ta’lim ehtiyojlari, kasbiy kompetensiya, individual yondashuv, pedagogik texnologiyalar, jismoniy rivojlanish.

Kirish. Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biri barcha o‘quvchilar uchun teng ta’lim olish imkoniyatlarini yaratish, ularning individual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etishdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, inklyuziv ta’limni rivojlantirish, alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilarni umumiy ta’lim jarayoniga jalb etish hamda ularning jamiyat hayotida faol ishtirokini ta’minlash dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Inklyuziv ta’lim jarayonida jismoniy tarbiya fanining o‘rni alohida ahamiyatga ega. Chunki jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari o‘quvchilarning jismoniy rivojlanishi, sog‘lig‘ini mustahkamlashi, harakat faolligini oshirishi, o‘ziga bo‘lgan ishonchini rivojlantirishi hamda tengdoshlari bilan ijtimoiy munosabatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Biroq alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlash jarayonida ularning jismoniy imkoniyatlari, individual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish, mashqlarni moslashtirish hamda xavfsiz ta’lim muhitini yaratish talab etiladi. Mazkur vazifalarni samarali amalga oshirish, avvalo, bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligiga bog‘liq. Bo‘lajak pedagoglar inklyuziv ta’limning nazariy asoslarini bilish bilan birga, amaliy faoliyatda individual yondashuvni qo‘llash, moslashtirilgan jismoniy mashqlarni tanlash, o‘quvchilarning imkoniyatlarini to‘g‘ri baholash va ular uchun qulay pedagogik sharoitlarni yaratish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari zarur. Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy ta’lim sharoitida jismoniy tarbiya o‘qituvchilaridan nafaqat fan bo‘yicha chuqur bilim, balki turli imkoniyat va ehtiyojlarga ega o‘quvchilar bilan samarali ishlashga doir pedagogik mahorat ham talab etiladi. Bunda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, moslashtirilgan mashg‘ulotlar, individual ta’lim yondashuvlari va amaliy tayyorgarlik usullaridan foydalanish muhim o‘rin tutadi. Mazkur ishning maqsadi bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganish, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish yo‘llarini aniqlash hamda inklyuziv ta’lim sharoitida jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini samarali tashkil etishga oid tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Materiallar va metodlar. Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biri barcha o‘quvchilar uchun teng ta’lim olish imkoniyatlarini yaratish, ularning individual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etishdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, inklyuziv ta’limni rivojlantirish, alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilarni umumiy ta’lim jarayoniga jalb etish hamda ularning jamiyat hayotida faol ishtirokini ta’minlash dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Inklyuziv ta’lim jarayonida jismoniy tarbiya fanining o‘rni alohida ahamiyatga ega. Chunki jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari o‘quvchilarning jismoniy rivojlanishi, sog‘lig‘ini mustahkamlashi, harakat faolligini oshirishi, o‘ziga bo‘lgan ishonchini rivojlantirishi hamda tengdoshlari bilan ijtimoiy munosabatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Biroq alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlash jarayonida ularning jismoniy imkoniyatlari, individual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish, mashqlarni moslashtirish hamda xavfsiz ta’lim muhitini yaratish talab etiladi. Mazkur vazifalarni samarali amalga oshirish, avvalo, bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligiga bog‘liq. Bo‘lajak pedagoglar inklyuziv ta’limning nazariy asoslarini bilish bilan birga, amaliy faoliyatda individual yondashuvni qo‘llash, moslashtirilgan jismoniy mashqlarni tanlash, o‘quvchilarning imkoniyatlarini to‘g‘ri baholash va ular uchun qulay pedagogik sharoitlarni yaratish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari zarur. Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy ta’lim sharoitida jismoniy tarbiya o‘qituvchilaridan nafaqat fan bo‘yicha chuqur bilim, balki turli imkoniyat va ehtiyojlarga ega o‘quvchilar bilan samarali ishlashga doir pedagogik mahorat ham talab etiladi. Bunda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, moslashtirilgan mashg‘ulotlar, individual ta’lim yondashuvlari va amaliy tayyorgarlik usullaridan foydalanish muhim o‘rin tutadi.

Natijalar va muhokama. Bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlash masalasini o‘rganish natijasida inklyuziv ta’lim sharoitida pedagoglarning kasbiy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari va individual yondashuvni qo‘llash qobiliyati muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini samarali tashkil etish uchun o‘qituvchi o‘quvchilarning jismoniy imkoniyatlari, sog‘lig‘i bilan bog‘liq cheklovlari, psixologik xususiyatlari va individual ehtiyojlarini hisobga olishi zarur.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta’limda jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini tashkil etish an’anaviy yondashuvdan farqli ravishda moslashtirilgan mashqlar, tabaqalashtirilgan topshiriqlar va individual ta’lim usullaridan foydalanishni talab etadi. Bunda barcha o‘quvchilarga bir xil talablarni qo‘yishdan ko‘ra, ularning imkoniyatlariga mos sharoit yaratish muhimdir. Masalan, harakatlanish imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun mashqlarni o‘tirgan holatda bajarish, mashqlar davomiyligini o‘zgartirish yoki maxsus sport jihozlaridan foydalanish mumkin. Bunday yondashuv o‘quvchilarning mashg‘ulotlarda faol ishtirok etishiga yordam beradi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni inklyuziv ta’limga tayyorlashda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish ham muhim natijalardan biri sifatida qaraladi. Oliy ta’lim jarayonida amaliy mashg‘ulotlar, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, rolli mashqlar va individual dars rejalarini ishlab chiqish orqali talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mumkin. Bu usullar kelajakdagi pedagoglarga turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar bilan ishlashda mos pedagogik qarorlar qabul qilishni o‘rgatadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlash zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Inklyuziv ta’limni samarali tashkil etish o‘qituvchilardan chuqur nazariy

bilim, yetarli amaliy ko‘nikma, kasbiy mahorat va har bir o‘quvchining individual xususiyatlariga hurmat bilan yondashishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4860-son qarori. — https://lex.uz/uz/acts/-5044711

UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. — Paris: UNESCO, 2017. — https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254